

Nerovnoměrný rozvoj a politika rozvoje

Holly Poole-Kavana: 12 MYTHS ABOUT HUNGER

a) stručný obsah článku

Autor na začátku vyslovuje myšlenku, že pro skoncování s hladem ve světě, musíme nejprve skoncovat se zažitými mýty o něm. Ve svém článku 12 nejpálčivějších z nich jmenuje a argumentuje proti nim.

1) **Nedostatek potravy** – rozhodně není, na každého člověka připadá 3 200 kalorií denně a zhruba 2 kila jídla denně (dost na to stát se obézním). Problémem je, že mnoho lidí je tak chudých, že pro ně není tato potrava dostupná. Paradoxem je, že i ty nejchudší státy světa, kde lidé hladoví nejvíce, patří k důležitým exportérům zemědělských produktů.

2) **Za hladomory může příroda** – příroda přitom není vinna za úmrtí, dává jen poslední ránu. Na vinně je síla několika mocných lidí, kteří zbavili chudé lidi půdy, dále politika, která přerozděluje potravu v těžkých časech a ekonomika, která nenabízí rovné příležitosti.

3) **Na světě je příliš mnoho lidí** – přesto hustota zalidnění nesouvisí s hladem – mnohem důležitější jsou příležitosti k vlastnictví půdy, zaměstnání, vzdělání, zdravotní péče, zajištění stáří. Pokud se tímto zlepší podmínky života chudých, zvláště žen, bude tu zároveň možnost a předpoklad mít méně dětí.

4) **Životní prostředí vs. více potravy?** – produkci více potravin nemusí předcházet neuvážené užívání pesticidů a drastické odlesňování. Mnohem produktivnější mohou být i alternativy, které nepoškozují životní prostředí.

5) **Zelená revoluce je tím pravým** – ačkoliv se díky ní daří produkovat více potravin, hlad zůstává. Ten jde totiž ruku v ruce s nerovnoměrným rozložením politické a ekonomické moci, kterou se měnit nedaří. I v zemích, kde zelená revoluce byla nejuspěšnější, obyčejní lidé stále hladoví.

6) **Potřebujeme velké farmy** – půda v držení velkých vlastníků často leží ladem nebo je produkce velmi neefektivní ve srovnání s malými vlastníky, kteří jsou schopni mít mnohem vyšší výnosy. V rozvojovém světě, kde nemají drobní rolníci půdu jistou, neexistují stimuly pro investice do půdy a trvalé udržitelnosti. Příkladem řešení problému mohou být některé země, kde úspěšně provedená pozemková reforma velmi zvýšila produkci.

7) **Svobodný trh může ukončit hlad** – není pravda, „že neviditelná ruka trhu“ vše vyřeší sama, každá ekonomika potřebuje určité zásahy, regulace, stimuly. PS: Co tomu říkáte, pane prezidente?

8) **Odpovědí je volný obchod** – země třetího světa se orientují na proexportní plodiny, které zaručují vyšší výnosy, než aby pěstovali základní potraviny pro místní. Ti si navíc stejně nemohou dovolit potraviny kupovat a nemají svoji vlastní půdu, která by je uživila. Hlad se tak prohlubuje.

9) **Boji za svoje práva brání jejich hlad** – i chudí a hladoví lidé jsou schopni bojovat za svoje práva, konat povstání za změnu situace. My musíme odstranit překážky, které byli vytvořeny ekonomickou silou západního světa.

10) **Hladovým lidem pomůže více americké pomoci** – většina pomoci se k hladovým ani nedostane, často je pohlcena zbrojením místních vlád. Je podvazována potravinářská výroba v chudých státech. Místo pomoci by bylo lepší využít prostředky na odpuštění zahraničních dluhů.

11) **Profitujeme z jejich chudoby** – i když nám chudoba rozvojových zemí přináší pozitiva ve smyslu levnějších výrobků a služeb, je zde velké nebezpečí z hlediska atraktivnosti těchto zemí pro západní investory díky levným zdrojům nejen pracovní síly.

12) **Omezení svobody = konec hladu?** – neexistují žádné důvody, že by svoboda (lidská a občanská práva) neměly být slučitelnými s ukončením hladu.

b) vlastní hodnocení, komentář

Článek byl pro mě osobně přínosem, protože některé z uvedených mýtů jsem považovala za pravdivý fakt. Absolutně se ztotožňuji s body 4, 5, 6. Ačkoliv se počet obyvatel zvyšuje raketovým tempem,

myslím si, že není potřeba kácet tak obrovské plochy lesů. Tato území se nacházejí pouze v rozvojových zemích (zatímco vyspělé státy si svoje lesní bohatství úzkostlivě chrání) a bohužel většinou stejně neslouží k produkci potravin pro místní obyvatelstvo, nýbrž k produkci komerčních plodin exportovaných do vyspělých zemí, kde obyvatelstvo jen tloustne a tloustne, zatímco obyčejní lidé v exportních zemích umírají hlady, protože na místech, kde by mohli pěstovat potraviny pro svoji potřebu, se pěstují plodiny jako tabák, kakaové boby, podzemnice olejná apod., z kterých navíc mají jen pramalý užitek, neboť zisk „shrábne“ zahraniční investor. (To je zároveň i analýza mýtu č. 8 a částečně č. 1) Tento systém mi přijde velmi zvrácený.

Zelená revoluce byla v některých ohledech bezesporu úspěchem, avšak je nutno si uvědomit, že odvrácenou stranou mince je vlivem nadměrného užívání pesticidů zdevastované životní prostředí a vážné zdravotní problémy obyvatelstva (opět pouze v rozvojových zemích), přitom dnes již dávno víme, že to jde i jinak.

Souhlasím také s argumentem proti mýtu 7 – i sebevyspělejší ekonomika potřebuje určité korekce a zásahy ze strany státu, pokud jsou rozumné, může to situaci velmi prospět.

Na druhou stranu bych trochu polemizovala s mýty 2 a 3. Fyzickogeografické podmínky pro pěstování plodin jsou ve světě značně rozdílné a je jasné, že mnohem efektivnější je obdělávat půdu v úrodných nížinách než ve vysokých horách či v pouštních oblastech. V některých státech je proto situace taková, že i kdyby lidé půdu dostali, výnosy by byli minimální. Stejně tak příchod nějaké přírodní katastrofy (sucha, požáry, záplavy, sopečná činnost,..) může zničit celou úrodu a zabít tisíce lidí bez ohledu na způsob hospodaření s půdou a její držení. Stejně tak hustota obyvatel ovlivňuje to, zda se lidé nají všichni nebo jen vyvolení. Pakliže je stát velmi hustě zalidněný, k tomu se přidají špatné přírodní podmínky a hospodaření s půdou, lidé trpí hlady. Dopad by nebyl tak zlý, kdyby jich bylo v oblasti 10x méně.

Dále nesouhlasím s odpuštěním dluhů zmíněného v mýtu 10. Jsem pro velmi nízké či žádné úroky, ale odpuštěním by se situace naprosto nevyřešila – ihned by se státy začaly zadlužovat nanovo a situace by byla horší a horší. Odpuštění dluhů je možné pouze za přísných podmínek zásadních reforem v rozvojových zemích, ke kterým je ještě dlouhá cesta.

c) otázky

- 1) Pokud je v mýtu 1 napsáno, že na světě je dost potravy pro všechny, existuje nějaký způsob, jak tuto potravu přerozdělit a distribuovat (především přebytky z vyspělých zemí), aby byli nasyceni všichni lidé?
- 2) Je odpuštění dluhů skutečně efektivním způsobem pomoci?
- 3) Existuje způsob, jak přimět vlády rozvojových zemí, aby se soustředily na obživu vlastních obyvatel místo produkce proexportních plodin?

Graham P. Chapman: THE GREEN REVOLUTION

a) stručný obsah článku

Autor se na začátku článku odkazuje na Thomase Mathuse, ekonomu, který před více než dvěma sty lety vyslovil myšlenku, že lidstvo roste exponenciálně, zatímco potraviny, resp. zemědělská produkce aritmeticky. I přes hladomory a morové epidemie v uplynulých stoletích počet lidí roste. To je mimo jiné zapříčiněno nárůstem plochy obdělávané půdy a také vyšší produktivitou v zemědělství. Tyto změny však nastaly převážně v oblastech mírného pásu, kde se také hromadily zisky. Naproti tomu země v Asii a v Africe čelily ve 20. století hladomorům a bojům socialismu proti kapitalismu s cílem podmanit si tyto země. Zatímco socialisté věřili v kolektivní hospodaření, druhá strana řešila problémy distribucí půdy mezi chudé a především zavedením nových technologií křížením a šlechtěním rostlin. Ty byly poprvé uvedeny v život v Mexiku a jsou spojovány se jménem Norman Borlaug.

Tento pěstitel vyšlechtil zakrslé druhy, které byly výhodné – jednak mohl být těžší a větší plod, jednak ubylo odpadu ze stébla. Na druhou stranu unifikace velikosti rostlin přispívala k snadnému šíření chorob stejně jako monokulturní krajiny. Dalším problémem byly závlahy a v neposlední řadě nižší kvalita vypěstovaných plodin. Přes tyto problémy a ačkoliv toto zemědělství vyžadovalo značné náklady, v některých zemích zaznamenala zelená revoluce velký úspěch – např. v Mexiku, Indii či

Pákistánu. Po Mexiku vznikaly výzkumná centra i jinde (např. na Filipínách) a do výzkumu se začaly zapojovat mezinárodní organizace (FAO, UNDP, UNEP,...).

Sociální a především environmentální dopady zelené revoluce byly značné. Kvůli vysokým nákladům byla vhodnější pro větší farmy, ty menší strádaly. Objevily se pracovní migrační proudy mezi regiony. Původní druhy plodin byly vytlačeny, užívalo se velké množství hnojiv, nebyla sláma pro krmení zvířete. Voda ubývala a docházelo k zaselování půd. Všechny tyto dopady byly přitom mnohem tíživější pro chudé obyvatelstvo, které užívalo tradiční způsoby obhospodařování. Bylo tedy žádoucí kombinovat staré a nové metody a hledat nové cesty v zájmu větší šetrnosti k (lokálnímu) životnímu prostředí.

Do roku 2050 bude na Zemi žít o několik set milionů více lidí než dnes a s tím souvisí i potřeba růstu zemědělské produkce. Optimisté v souvislosti s vyšší potřebou potravin sázejí na biotechnologie a dnes velmi diskutované geneticky modifikované organismy (GMOs). Díky nim je možné plodiny například přizpůsobit mrazu, suchu či vytvořit rostliny odolnější proti škůdcům. Jsou zde však oprávněné obavy, že zisk z těchto nových trendů „shrábnou“ velké korporace ve vyspělých zemích, zatímco chudí z rozvojových zemí přijdou zkrátka. Stejně tak existují obavy o průniku nových genů do přírody.

Protože každá sociální revoluce je tažena revolucí zemědělskou a naopak, musíme věřit, že bude do těchto procesů začleněna také dosud opomíjená Afrika a stejně tomu, že jednou budou mít všichni lidé na světě co jíst.

b) vlastní hodnocení, komentář

Ztotožňuji se s autorovým pojetím článku – že totiž zelená revoluce má mnohá pozitiva i negativa. Ačkoliv do problému nevidím, osobně si myslím, že negativních dopadů bylo o něco více. Jako nejzásadnější mi připadají škodlivé dopady na životní prostředí, především degradace půd, znečištění vod, narušení rovnováhy a biodiverzity. Na druhou stranu je pochopitelné, že hladoví lidé v případě akutních existenčních problémů na hranici života a smrti neřeší environmentální otázky. Jednak si dopady neuvědomují, neboť nejsou o těchto odvrácených stranách mince poučeni, jednak při způsobu života ze dne na den nemyslí na to, že se za pár měsíců mohou otrávit kontaminovanou vodou nebo že jejich děti zemřou na rakovinu. Navíc o těchto věcech většinou nerozhodují sami.

Dalším problémem je postoj někoho nahoře, pakliže je revoluce úspěšná a vyprodukuje se značné přebytky, jak s nimi naložit. Tyto státy se často stávají velkými exportéry obilovin i jiných komodit, přestože místní obyvatelé trpí hladu a umírají. Tento přístup je potřeba zásadně změnit a vládám musí dojít, že cesta k úspěchu nevede přes zbohatnutí několika málo mocných vydělávajících na exportu na úkor obyčejných lidí. Teprve až je vlastní národ sytý a nemá fatální problémy při zisku potravy, může se věnovat jiným činnostem a postupně tak začít rozvíjet celou společnost.

V případě geneticky modifikovaných organismů nemám jasně vyhraněný názor. Jednak není zcela jasné, jaké dopady budou mít tyto potraviny užití ve větší míře na lidský organismus a celé životní prostředí. Jednak si myslím, že ať chceme či ne, naše těla jsou za celý život bombardována tolika škodlivinami, toxickými látkami a jistě již i GMOs, že v podstatě nepůjde o nic nového. Jde jen o to, jak se s tím organismy jednotlivých osob vypořádají. Spíše je otázkou, zda GMOs vyřeší problém hladu ve světě. Osobně si myslím, že ne, neboť znovu půjde o vůli mocnářů, rozdělení půdy, příležitosti (viz článek o 12 mýtech). Není podstatné co se bude pěstovat, podstatné je, za jakých to bude podmínek.

c) otázky

- 1) Je možné přesvědčit vlády zemí Třetího světa, aby se místo produkci proexportních plodin věnovali problému hladu vlastních obyvatel?
- 2) Může být i v prostředí rozvojového světa uplatňováno a podporováno ekologické zemědělství ve velkém?
- 3) Vyřeší GMOs problém hladu ve světě?

Peter Bunyard: TEHRI: A CATASTROPHIC DAM IN THE HIMALAYAS

a) stručný obsah článku

Článek přibližuje okolnosti výstavby obrovské přehrady v Indii, na řece Bhagirathi v Himalájích, ve státě Uttarakhand. Na 85 tisíc obyvatel přijde nejen o své domovy, ale také o tradiční způsoby obživy, jako je obdělávání půdy, chov dobytka, řemesla. Lidé zde žili po staletí v dokonalém souladu s přírodou, nyní bude vše jinak. Přehrada, která je masivně podporována politiky a projektanty má sloužit pro výrobu elektrického proudu a jako rezervoár pitné vody 200 km vzdálenému Dillí, stejně jako umožňovat závlahy pro zemědělskou půdu. Práva zde žijících lidí však mocnáře nezajímají a šance na kompenzace jsou velmi malé.

V poslední době prošla oblast dramatickými změnami. Vlivem nadměrného odlesňování ztrácí krajina svoje přirozené hydrografické vlastnosti (odtok poměry, resp. schopnost zadržovat vláhu) a hladiny řek významně kolísají, což se podstatně odráží na životech tamních obyvatel. Kola na čerpání vody jsou v sušších měsících dnes vysoko nad hladinou, okolní pastviny odtrženy, pole s rýží vysychají. Naopak v období dešťů hrozí záplavy. Dříve zalesněné svahy jsou obnažené a pusté, ženy z vesnic musejí pro dříví i několik kilometrů a není možno uživit tolik dobytka jako před 50 lety. Muži odcházejí za prací do měst, zatímco ženy obstarávají veškerou práci na venkově. Soběstačnost vesničanů již není možná. Ačkoliv přirozené lesy chrání a zúrodnují půdu a byly po tisíciletí posvátné, v devastaci krajiny se pokračuje. Lidé se však dokáží bránit a bojovat za svoje životní prostředí a rovnováhu v něm. Jako příklad slouží počín obyvatel Rajasthanu, kteří se před dvěma stoletími zastali stromů, které chtěl král pokácet na výstavbu paláců, Ačkoliv král dal nejprve zabít některé vesničany, později situaci přehodnotil a les lidem věnoval.

Iniciativy za záchranu prostředí se chopili sami vesničané – znovuzalesňují svahy, plánují malé vodní nádrže a elektrárny namísto jedné olbřímí, která bývá spojena s velkými riziky a katastrofálními dopady. Mělo by být využito toho, že lidé jsou ochotni a schopni navrátit život zdevastované krajině, protože, jak autor článku tvrdí, tam kde převládá tradiční způsob života a hospodaření, je relativně malý přírůstek obyvatel. Ten způsobuje velké problémy celé zemi, poselství je proto zřejmé – dát lidem možnost hospodařit po svém, v rámci přírodních pravidel a bez drastického vykořisťování krajiny.

Dva výrazní aktivisté – Sunderlal Bahuguna a Vandana Shiva se zasloužili o sérii protestů proti přehradě, stejně jako tisíce dotčených lidí po velkém zemětřesení, které oblast postihlo v roce 1991. Ačkoliv se jim podařilo zastavit bagry, někteří byli posléze zatčeni. Díky Bahugunově 45ti denní hladovce slíbil tehdejší ministerský předseda revizi přehrady. Ta však nebyla nikdy uskutečněna a lidé ovlivnění v Gandhího filozofií o zdravém životní prostředí svůj boj proti mocenským složkám prohráli. Negativní roli zde sehrála i Světová banka, která podobné stavby v rozvojovém světě podporuje a financuje...

b) vlastní hodnocení, komentář

Článek nejprve idylicky popisuje stav krajiny nedotčené civilizací v kontrastu s tím, co se stane po zaplavení údolí přehradou. Spíš než o přehradě se však mluví především o masivním odlesňování (z které ovšem nemají místní žádný zisk, peníze jdou několika málo představitelům nadnárodních korporací vykořisťujících místní obyvatelstvo a devastujících tamní křehké ekosystémy), které má velmi katastrofické důsledky na stabilitu krajiny, především hospodaření s vodou. Ta se stává zemědělsky nevyužitelná a holé svahy z ní dělají pustou krajinu bez života. Nabízí se tak otázka: Není přece jen lepší tuto krajinu zatopit přehradou? Území, které je již stejně zničeno by tak mohlo přinést užitek jiným způsobem (elektřina, závlahy, pitná voda). Protože ale víme, že s každou velkou přehradou jinde ve světě je spojeno mnoho environmentálních problémů a potencionálních rizik, odpověď zní ne. Bylo by určitě lepší, jak je ostatně v článku zmíněno, zbudovat více malých nádrží na zadržení vody a pokusit se svahy znovu zalesnit. K tomu by byli nápomocni i tamní obyvatelé, kteří ostatně podobné aktivity již konají. Navíc by odpadla starost o přesun asi 85 tisíc osob. Zde však nejde o samotný přesun. Lidé, kteří žili v oblasti po staletí, v absolutní soběstačnosti a řízení pouze přírodními zákony, by těžko mohli začít jiný život na jiném místě.

Stejně však neměli jinou možnost, protože přes veškerý odpor přehrada dnes stojí. I přes protesty zúčastněných lidí. Může se tedy znát, že tyto protesty byli k ničemu. To je však nutno popřít, podle mého názoru, i malý protest nebo vzpoura, která sama o sobě nedosáhne cíle, je vždy k něčemu.

Známe to (resp. spíše generace mých rodičů a prarodičů) z vlastních dějin. Cožpak cesta ke svobodě nebyla dlouhá a trnitá, s velkým počtem menším protestů menších skupin aktérů? I když se zdálo, že tyto činy, na jejichž konci čekaly hrdiny nemilosrdné verdikty vězení či smrti, nikam nevedou a režim je pevný jako skála, přece jen letos slavíme již 20. výročí nastolení svobody a demokracie. Každý malý protest nahlodá moc a otřese tím, kdo vládne a rozhoduje, a navíc, a to především, je inspirací pro další a další, kteří se připojí. Až se nakonec stane, že je nátlak tak veliký, že může skutečně vést k úspěchu. Je však nutno dodat, že velkou roli hraje prostředí a doba, ve které se protest odehrává. Myslím si, že v rozvojových zemích je obecně výchozí situace mnohem těžší než u nás, neboť lidský život nemá často žádnou cenu. Protože jsou však země velmi lidnaté, může zvítězit kvantita, zapojí-li se do protestů taková masa, jako se už několikrát v minulosti stalo.

Věcí, která mě na článku zaujala, je postoj Světové banky. Ačkoliv se může jevit jako velmi seriózní a nápomocná instituce (a v mnohým případech bezesporu je), její postoj ke stavbám přehrad v rozvojových zemích je často nerozumný a pokřivený vlastními zájmy.

Z článku také jednoznačně vyplývá, že zájmy obyčejných lidí (byť je jich několik desítek tisíc) jsou absolutně opomíjeny a vše je pevně v rukou mocenských složek a ekonomických magnátů.

c) otázky

- 1) Není přece jen lepší již zničené území nechat zaplavit?
- 2) Byli protesty proti přehradě dostatečné nebo mohly být výraznější (a třeba i účinnější)?
- 3) Jaká je skutečná role Světové banky při rozhodování a stavbách přehrad?

David Slater: TRAJECTORIES OF DEVELOPMENT THEORY: CAPITALISM, SOCIALISM, AND BEYOND

a) stručný obsah článku

V článku jsou srovnávány dvě velké teorie 20. století – západní kapitalismus na straně jedné a východní socialismus na straně druhé. Autor se soustřeďuje na vztah mezi Spojenými státy a latinskou Amerikou, zdůvodňuje postup tím, že USA jsou velmi specifickou zemí a klíčovou supervelmocí světa.

Vztah Západu a zbytku světa je v textu demonstrován jako „civilizace versus barbarské národy“ nebo jako „lidé s historií a ti bez ní“ (přitom jakou mají Američané jako národ historii, že). Západ také hledá legitimitu pro svoji dominanci a roli porobitele. Západní společnost se cítí být nadřazena a tím předurčena šířit moc a prosperitu po světě (poprvé zachyceno ve 40. letech 19. století v „Manifestu osudu“). Ovšem než pomoci jiným, sledují tím USA spíše svoje zájmy – jednak rozšíření spravovaného území, jednak možnost ovlivnit místní obyvatele (nebo jim vnutit) svoje myšlení, kulturu, životní styl – autor uvádí řadu středoamerických států, které byly v průběhu 20. století podrobeny USA. Každopádně je nutno vyzdvihnout americké sociální a ekonomické programy na rozvoj vzdělanosti, stavbu nemocnic, komunikací, zřízení policejních sborů a podobně. Například Kuba, ovládaná Američany na přelomu 19. a 20. století vděčí (?) za situaci ve školství, soudnictví i v jiných oblastech právě Americe.

Celé 20. století je svědkem intervencí americké kultury a především ekonomiky do zemí v Africe, Asii, Latinské Americe. V rámci modernizační teorie se zvyšuje ekonomický růst a tím i vliv západního myšlení. Americké korporace investují miliony do modernizace a infrastruktury nejen v rozvojových zemích. Avšak v polovině 60. let dochází k velkým geopolitickým změnám (vznik nacionalistických hnutí, válka ve Vietnamu, kubánská revoluce, sociální protesty v USA,...). Modernizační teorie je střídána teorií neoliberální, která holduje privatizaci, deregulacím, volnému obchodu, redukci bariér. Od 80. let nastupuje ekonomická liberalizace. Zatímco modernizační teorie pokládá za důležitou rovnováhu mezi veřejným a soukromým sektorem, neoliberální považuje veřejný majetek za brdu rozvoje. Obě teorie sdílejí víru v universální platnost západního modelu jako modelu rozvoje.

Ačkoliv byl kapitalismus socialistickými teoretiky označen jako systém vykořisťování (a proto měl být socialismem nahrazen), jeho pozice velmi slábne. Autor v článku jmenuje jeho tři hlavní slabiny. Za prvé je to přehnaná role ekonomiky řízené sociálními a politickými procesy, za druhé neustálý

třídní boj a na konec snaha aktérů napříč celou společností o revoluci. V článku jsou uvedeny příklady užití marxistických teorií, v praxi ztělesněné komunismem jako je hluboká totalita či nesnášenlivé postoje vůči Spojeným státům, potažmo Západu. Je věnována pozornost Kubě, která má mezi současnými socialistickými/komunistickými zeměmi specifické postavení. Navzdory režimu se podařilo úspěšně transformovat zdravotnictví a vzdělávání, zefektivnit zemědělství, zmírnit sociální rozdíly apod.

Současný diskurz rozvoje se zaměřuje na země „Třetího světa“, na lokální kulturu a sociální poměry. Je poukázováno na roli mezinárodních organizací, které hrají klíčovou roli v uspořádání některých záležitostí rozvojových zemích. Západ musí odhlédnout od svých vlastních záležitostí a zapojit celý svět. Ten je, ačkoliv globalizovaný, tolik rozdílný, někde vlivem přirozeného vývoje, jinde poznamenaný ať už západními či východními intervencemi.

b) vlastní hodnocení, komentář

Tento článek byl pro mě velmi obtížný na přečtení a pochopení, tudíž i interpretace a komentář je nelehká. Autor, pocházející ze západu a tedy znající tamní poměry, v článku podle mého názoru dobře odhadl rysy západního myšlení, zejména politiku Spojených států, jejich pomoc na straně jedné a vypočítavost a sklony k podrobování si na straně druhé. To je velmi zajímavý pohled, kterého si možná většina obyvatel zúčastněných států a stejně tak samotných Američanů není vědoma či dokonce není ochotna připustit. Je pozitivní, že si Amerika uvědomuje odpovědnost vůči těmto „barbarským“ společnostem a snaží se dnes alespoň zmírnit dopady dřívějšího společenského a geopolitického vývoje.

V případě socialismu je autor podle mě značně neobjektivní. Za prvé je to tím, že jednak socialismus nezažil na vlastní kůži a je proto vytržen z kontextu, jednak tím, že se věnuje pouze teoretické rovině této východní ideologie. Tím lze zřejmě vysvětlit příliš idealistický pohled na Kubu, která, ačkoliv je na tom bezesporu nejlépe ze současných socialistických států a není tak izolovaná, potýká se se značnými hospodářskými problémy a stagnací bez pokroku a rozvoje.

Chválihodná závěrečná myšlenka, která říká, že je třeba do světových záležitostí zapojit také Třetí svět může být zkvalena realitou, ve které, ačkoliv západ všemocně usiluje o pomoc rozvojovým zemím, je stále patrná snaha především o vlastní prospěch.

c) otázky

- 1) Nejsme my, jako pamětníci socialistického režimu příliš radikální a nehodnotíme vše socialistické automaticky negativně a s očividným odporem? Jak to, že západní autoři nacházejí i pozitiva?
- 2) Kdy a za jakých podmínek poprvé vznikla myšlenka, že západní civilizace je lepší, tudíž nadřazenější a tedy oprávněna nárokovat si území a lid jiných států?
- 3) Je možné, aby vyspělá západní civilizace v budoucnu stavěla pomoc rozvojovým zemím nad vlastní prospěch? Za jakých podmínek?